

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
AUDİTORLAR PALATASI**

**AUDİTİN STATİSTİK GÖSTƏRİCİLƏR
SİSTEMİNİN İŞLƏNİB HAZIRLANMASI
VƏ TƏTBİQİNƏ DAİR**

HESABAT

**İcraçı: Palata sədrinin elmi-metodik məsələlər
üzrə müşaviri N.Talıbov**

Dekabr 2014-cü il

Giriş

Mövcud hesabat Auditorlar Palatası Şurasının 2013-cü il 19 dekabr tarixli 248/1 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının 2014-2016-cı illər üzrə iş planının 1.14 - “Audit sahəsində qabaqcıl təcrübənin öyrənilməsi və tətbiqi” maddəsinə uyğun olaraq tərtib olunmuş plan-proqramın 5-ci - «Auditin statistik göstəricilər sisteminin işlənilib hazırlanması və tətbiqi» bəndinin icrası ilə əlaqədar hazırlanmışdır.

I. Mövzunun aktuallığı

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 5 sentyabr tarixli 2421 nömrəli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”nda və «Açıq Hökumətin təşviqinə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı»nda Palata qarşısında qoyulmuş vəzifələrin icrası auditin statistik göstəricilər sisteminin işlənilib hazırlanması və tətbiqini aktuallaşdırmışdır.

II. İşin məqsədi

Auditin statistik göstəricilər sisteminin işlənilib hazırlanması və tətbiqindən məqsəd auditor xidməti bazarının tədqiqi, xidmətə tələbin, inkişaf tendensiyalarının öyrənilməsi, ehtimal olunan tələbə müvafiq hüquqi və normativ bazanın, peşəkar auditor kadrları potensialının, habelə Palata qarşısında yarana bilən digər öhdəliklərin müəyyənləşdirilməsidir.

III. Auditin statistik göstəricilər sistemi

Auditin statistik göstəricilər sistemi (Bundan sonra – «Sistem») əsasən iki hissədən ibarət olmaqla: 1. Auditor təşkilatlarını və sərbəst auditorları; 2. Audit subyektlərini əhatə edir.

Auditor təşkilatları və sərbəst auditorlar üzrə sistem aşağıdakı statistik göstəriciləri və məlumatları əhatə edir:

1.	AUDİTOR TƏŞKİLATININ ADI (Sərbəst auditorun adı, soyadı), ÜNVANI, VÖEN-i*	
2.	TİCARƏT NİŞANINDAN (MARKASINDAN) İSTİFADƏ ETMƏSİ (əgər edirsə, göstərməli)	
3.	TƏŞKİLATI-HÜQUQİ FORMASI	
	Filial və ya nümayəndəlik	
	MMC	
	Digər	
4.	MÜLKİYYƏT FORMASI	
	xarici investisiyalı	
	yerli	
	qarışıq	
5.	İŞÇİLƏRİN SAYI*	
	Xarici ölkə vətəndaşları	
	Azərbaycan vətəndaşları	
	İkili vətəndaşlığı olan şəxslər	
5.1.	O cümlədən AUDİTORLARIN SAYI*	
5.2.	O cümlədən BEYNƏLXALQ SERTİFİKATLI İŞÇİLƏRİ SAYI:*	
	ACCA	
	CPA	
	Digər (göstərməli)	
6.	GENDER TƏRKİBİ*	
	Kişilər	
	Qadınlar	
7.	YAŞ TƏRKİBİ*	
	30 yaşadək;	
	31-40 yaşadək;	
	41-50 yaşadək;	
	50-dən yuxarı.	

Qeyd: Sərbəst auditorlar tərəfindən yalnız *) işarəsi olan bəndlər doldurulmalıdır.

Göstərilən məlumatların statistik hesabat və ya sorğu formasında əldə olunması, auditorlar barəsində müfəssəl məlumatlar əldə etməklə, bir tərəfdən, hər il mövcud olan tendensiyalar barədə operativ məlumatlar əldə etməyə, müxtəlif beynəlxalq və yerli qurumların Palataya ünvanlanan sorğularına vaxtında və keyfiyyətli cavab verməyə imkan yaradar, digər tərəfdən isə auditin inkişaf konsepsiyasında nəzərdə tutulan vəzifələri icra etmək məqsədilə müvafiq araşdırma və təhlillər aparmaq üçün zəngin material əldə etməyə imkan verir (Statistik forma əlavə edilir – Əlavə 1).

Audit subyektləri üzrə sistem illik dəyişən statistik göstəriciləri və məlumatları əhatə edir. Sistemə aşağıdakı məlumatlar daxildir:

AUDİT SUBYEKTLƏRİ ÜZRƏ TƏŞKİLATI-HÜQUQİ FORMASINA GÖRƏ

Məhdud məsuliyyətli cəmiyyət

Açıq tipli səhmdar cəmiyyəti

Qapalı səhmdar cəmiyyəti

Qeyri-hökumət təşkilatı

Siyasi partiya

Bələdiyyələr

Digər

MÜLKİYYƏT FORMASINA GÖRƏ

Dövlət

Özəl

Qarışıq

Xarici investisiyalı

DÖVRİYYƏSİNƏ GÖRƏ

120 000 manatadək;

120 000-500 000 manatadək;

500 000-2 000 000 manatadək;

2 000 000-15 000 000 manatadək;

15 000 000 manatdan yuxarı.

FƏALİYYƏT SAHƏSİNƏ GÖRƏ

Bank və kredit təşkilatları
Sığorta
Sənaye
cümlədən qeyri-neft sənayesi
Kənd təsərrüfatı
Nəqliyyat
İnformasiya və rabitə xidmətləri
Ticarət
Sair

GÖSTƏRİLƏN XİDMƏTİN NÖVLƏRİ ÜZRƏ

Audit
Qeyri-audit xidmətləri
O cümlədən:
Mühasibat uçotu üzrə;
Vergi məsələləri üzrə;
Əmlakın qiymətləndirilməsinin auditi üzrə;
Maliyyə məsələləri üzrə;
Nizamnamə kapitalı ilə bağlı məsələlər üzrə;
Treninqlər;
Menecment üzrə;
Aktivlərin və öhdəliklərin təsdiqi (razılaşdırılmış məsələlər) üzrə;
Digər xidmətlər üzrə.

VERİLƏN RƏYLƏR

Müsbət;
Şerti müsbət;
Mənfi;
Rəy verilməsindən imtina.

Statistik məlumatların göstərilən forma üzrə əldə edilməsi, təsərrüfat subyektlərinin hər bir təşkilati-hüquqi forması üzrə mülkiyyət formasına görə (dövlət, özəl, qarışıq, xarici investisiyalı), dövriyyəsinə görə (120 000 manatadək; 120 000-500 000 manatadək; 500 000-2 000 000 manatadək; 2 000 000-5 000 000 manatadək; 15 000 000 manatdan yuxarı); fəaliyyət

sahəsinə görə (bank və kredit təşkilatları, sığorta, sənaye, o cümlədən qeyri-neft sənayesi, kənd təsərrüfatı, nəqliyyat, informasiya və rabitə xidmətləri, ticarət və s.); göstərilən xidmətin növləri üzrə (audit və qeyri-audit xidmətləri, o cümlədən mühasibat uçotu üzrə; vergi məsələləri üzrə; əmlakın qiymətləndirilməsinin auditi üzrə; maliyyə məsələləri üzrə; nizamnamə kapitalı ilə bağlı məsələlər üzrə; treninqlər; menecment üzrə; aktivlərin və öhdəliklərin təsdiqi (razılaşdırılmış məsələlər) üzrə; digər xidmətlər üzrə) və verilən rəylər (müsbət; şərti müsbət; mənfi; rəy verilməsindən imtina) qruplaşdırmağa imkan verir.

Təqdim olunan forma audit subyektlərinin yuxarıda göstərilən hər bir göstərici üzrə digər göstəriciləri də əldə etməyə imkan verir.

Bu imkanlardan istifadə edərək, audit bazarını araşdırmaq, təhlil etmək, nəticələr çıxarmaq və istənilən istiqamətli tövsiyələr hazırlamaq mümkündür (Statistik forma əlavə edilir – Əlavə 2).

IV. Sistemin tətbiqi forması

Statistik məlumatların hazırlanması ancaq elektron formada – EXCEL – ofis proqramında, New Times Roman əlifbası ilə (12 şrift) nəzərdə tutulmuşdur. Hər bir sərbəst auditor (auditor təşkilatı) tərəfindən məlumatlar natural ifadədə, icmal şəklində təqdim olunması və Palatanın müvafiq struktur bölməsi tərəfindən onların konsolidə olunması nəzərdə tutulur.

V. Məlumatların təqdim edilməsi

Sistem üzrə məlumatların «Statistik hesabat» və ya «Sorgu» şəklində respondentlərə hesabat ilindən sonrakı ilin may-iyun aylarında (və ya sentyabr-oktyabr aylarında) təqdim olunması, müəyyən edilmiş müddət ərzində online cavablandırılması, cavabların Palatada cəmlənməsi və emalı nəzərdə tutulur.

VI. Məlumatların işlənməsi

Təqdim olunan sistem işlənmə (emal) istiqamətində aşağıdakı materialların əldə olunmasına imkan yaradır:

1. Auditor xidməti üzrə illik göstəricilər (İllər üzrə dinamika verilməklə).
2. Auditor xidmətinin həcmnin (məbləğ ifadəsində) respublikanın makroiqtisadi göstəriciləri ilə müqayisəsi (İllər üzrə dinamika verilməklə).
3. Məcburi audiddən keçmə vəziyyəti (İllər üzrə dinamika verilməklə).

4. Göstərilmiş auditor xidmətinin növləri (məcburi və könüllü audit üzrə – miqdar və məbləğ ifadələrində).

5. Auditor təşkilatları («Böyük dördlük», şəbəkə təşkilatları, yerli auditor təşkilatları) və sərbəst auditorlar tərəfindən auditor xidmətinin göstərilməsi (o cümlədən xidmətin növləri üzrə) vəziyyəti.

6. Bir lisenziyalı auditora düşən auditor xidmətinin həcmi (İllər üzrə dinamika və müqayisə verilməklə), o cümlədən «Böyük dördlük», şəbəkə təşkilatları, yerli auditor təşkilatları və sərbəst auditorlar üzrə.

7. Göstərilmiş auditor xidmətinin audit subyektlərinin:

- fəaliyyət sahəsi üzrə;

- təşkilati-hüquqi formaları üzrə;

- dövriyyələrinə görə;

- mülkiyyət formalarına görə təsnifatı (miqdar və məbləğ ifadəsində – xüsusi çəkisi göstərilməklə).

8. Göstərilən əlaqəli audit xidmətlərinin tərkibi və audit subyektlərinin təsnifatı üzrə qruplaşdırılması.

9. 5 qabaqcıl və 5 zəif təşkilatda auditor xidmətinin növləri üzrə strukturu və həcmi.

10. Auditor təşkilatlarının işçilərinin sayına görə qruplaşdırılması.

11. Verilmiş auditor rəyləri barədə məlumat:

- növlərə görə;

- audit subyektlərinin təsnifatına görə.

12. Sərbəst auditorların və auditor təşkilatlarının (təsnifat üzrə) maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti üzrə göstəriciləri (o cümlədən gəlir və xərclər, ödənilən vergilər və ayırmalar, mənfəət və zərərlər üzrə).

Məlumatlar cədvəl və diaqramlar formasında təqdim oluna bilər.